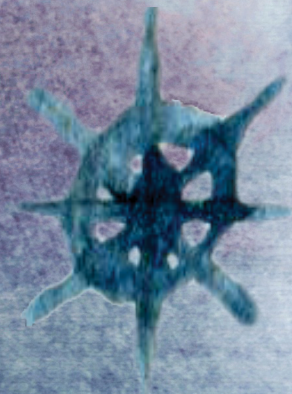

VADEMECUM
Rynku Pracy
dla osób dojrzałych

Spis treści

Vademecum rynku pracy - w czym możemy Państwu pomóc?	1
Informator o pracy osób dojrzałych	2
Przewodnik po dostępnej pomocy	6
A może własna firma?	11
Praca w organizacjach pozarządowych	18
Przedsiębiorstwa społeczne jako pracodawcy	24
Poradnik poruszania się po rynku pracy	30
Dobre praktyki utrzymania aktywności zawodowej	35
Jak obraliśmy kurs na utrzymanie aktywności zawodowej?	40

Broszura opracowana przez Fundację Promocji Inicjatyw Społecznych POLPROM w związku z testowaniem innowacji społecznej „Kurs na utrzymanie aktywności zawodowej” w ramach projektu “Wiosenny Inkubator Innowacji”

Redakcja: zespół pod kierownictwem Małgorzaty Domagały

Rysunki: Anna Jankowska

Skład: Marcel Samecki

Publikacja bezpłatna

Warszawa 2018

www.vademecumrynkupraczy.pl

Szanowni Państwo,

mają Państwo przed sobą publikację skierowaną do osób dojrzałych, które zastanawiają się nad utrzymaniem aktywności zawodowej po osiągnięciu wieku emerytalnego. Publikacja ta ma podwójną rolę. Po pierwsze, chcielibyśmy, by pokazała Państwu coś, czego zapewne wielu z Państwa się nie spodziewa – że taka decyzja oznacza możliwość wyboru nowej, ciekawej i dopasowanej do potrzeb oraz marzeń ścieżki zawodowej. Po drugie, mamy nadzieję, że zachęci Państwa do odwiedzenia strony **www.vademecumrynkupraczy.pl**, na której znajduje się pełna, pogłębiona wersja *Vademecum rynku pracy*.

Dotychczas informacje o rynku pracy osób dojrzałych dostępne na różnych portalach były rozproszone i fragmentaryczne, często napisane nieprzystępnym językiem, pomijano także niestandardowe rozwiązania. Natomiast *Vademecum* jako prawdopodobnie pierwsze prezentuje Państwu szeroki zakres informacji o aktywności zawodowej po osiągnięciu wieku emerytalnego, czyniąc to w przyjazny i praktyczny sposób – zwłaszcza w pełnej wersji on-line znajdą Państwo liczne przykłady oraz użyteczne wskazówki. Co więcej, opisałyśmy w nim trzy drogi utrzymania aktywności, których zapewne nie brali Państwo pod uwagę, planując pracę na emeryturze: własną działalność, współpracę z organizacją pozarządową oraz pracę w przedsiębiorstwie społecznym. Każda z nich ma swoje specyficzne uwarunkowania, ale łączy je kilka cech bardzo istotnych dla osób dojrzałych – możliwość pogodzenia z różnymi obowiązkami rodzinnymi oraz szansa na połączenie pracy z pasją i satysfakcją.

Nieprzypadkowo motywem *Vademecum rynku pracy* jest koło sterowe. Jest ono też głównym motywem strony **vademecumrynkupraczy.pl**. Chcielibyśmy zachęcić Państwa, by je Państwo odważnie chwycili i obrali kurs na ten rodzaj aktywności, który będzie odpowiadał zarówno Państwa potrzebom i możliwościom, jak i – a może przede wszystkim – marzeniom i zainteresowaniom.

Zespół projektu

Informator o pracy osób dojrzałych

Przez wiele lat kariery zawodowej prawdopodobnie uważali Państwo, że emerytura to pojęcie z kategorii abstrakcyjnych. Podobno kiedyś nadejdzie, ale stanie się to dopiero po końcu świata. Aż tu nagle, któregoś dnia, gdy teczka z planami zawodowymi jest jeszcze pełna, okazuje się, że nadszedł okres ochronny. A zaraz za nim w kalendarzu pojawił się dzień, w którym osiągamy wiek emerytalny.

Doskonale znamy te uczucia. Fundacja Promocji Inicjatyw Społecznych POLPROM powstała 10 lat temu w celu promocji rozwiązań, które wspierają aktywność zawodową. Od początku dużo naszych działań dotyczyło osób dojrzałych.

Obecnie po raz kolejny podjęliśmy się wypracowania rozwiązania wspierającego osoby dojrzałe na rynku pracy. To właśnie niniejsze *Vademecum rynku pracy*. Publikacja została przygotowana z myślą o osobach dojrzałych przez zespół ekspertów, w którym duża część osób zbliża się do wieku emerytalnego lub nawet ten wiek osiągnęła.

ROZWIĄZANIA PRAWNE – SOJUSZNIK CZY BARIERA UTRZYMANIA AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ?

Wiek emerytalny

Ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zawiera zapis, że osobom ubezpieczonym urodzonym po 31 grudnia 1948 roku przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku emerytalnego wynoszącego co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn z zastrzeżeniem dotyczącym wskazanych artykułów ustawy.

Istota tego zapisu polega na użyciu sformułowania „przysługuje” oraz „co najmniej”. W praktyce oznacza to nabycie prawa, z którego można skorzystać w dowolnym terminie.

Nie ma obowiązku przechodzenia na emeryturę w pierwszym możliwym momencie. Co więcej, rząd przeprowadził w 2017 roku szeroką kampanię

informacyjną, której przekaz jasno mówił, że wcześniejsze przejście na emeryturę oznacza niższą wysokość świadczenia. Jednak około 80% osób, które osiągnęły wiek emerytalny w 2017, zdecydowało się skorzystać z prawa do pobierania emerytury.

Niższy wiek emerytalny jest również pewnym sygnałem dla pracodawców. W sytuacji, gdy na rynku pracy jest wiele osób poszukujących zatrudnienia, w naturalny sposób pracodawcy poszukują pracowników tańszych, bardziej wydajnych i łatwiej dostosowujących się do nowych warunków technicznych oraz organizacyjnych. Czy ta okoliczność stawia w niekorzystnej sytuacji osoby dojrzałe? Nie powinna być łączona z wiekiem. Jednak praktyka pokazuje, że osoby starsze więcej zarabiają, bo przez lata wielokrotnie awansowały. Obniżenie wieku emerytalnego to sygnał, że takie osoby są już zmęczone pracą, czyli mniej wydajne. Jest to stwierdzenie nieprawdziwe w obecnej sytuacji większości osób w wieku 60+, ale wprowadzane przepisy w pewien sposób usprawiedliwiają takie myślenie. Wreszcie sprawa obniżonej kreatywności i umiejętności przystosowania się do nowych warunków. To jeden ze stereotypów, które łączą się z osobami dojrzałymi na rynku pracy – obecny w dyskusjach, ale niemożliwy do obrony.

Ustalenie powszechnie obowiązującego wieku emerytalnego nie jest samo w sobie faktem, który utrudnia utrzymanie aktywności zawodowej, ale pośrednio wpływa zarówno na decyzje pracowników, jak i pracodawców.

Okres ochronny

Pracownika w wieku przedemerytalnym nie wolno zwolnić. Ustawowa ochrona pracownika rozpoczyna się w chwili, gdy do osiągnięcia wieku emerytalnego pozostają mniej niż 4 lata. Dotyczy tylko tych osób, które są zatrudnione na podstawie umowy o pracę i po osiągnięciu wieku emerytalnego nabędą prawo do emerytury.

Jeżeli osoba w wieku 56+ (kobieta) lub 61+ (mężczyzna) wypadnie z zatrudnienia, to praktycznie nie może liczyć na nową umowę o pracę na czas nieokreślony. Z drugiej strony, osoby w tym wieku, które nadal pracują, pozostają u swojego pracodawcy minimum do chwili nabycia prawa do emerytury.

Łączenie pracy z emeryturą

Emeryt, który osiągnął powszechny wiek emerytalny, może dorabiać do świadczenia bez ograniczeń. Jego emerytura nie zostanie zmniejszona ani zawieszona. Natomiast w sytuacji osób, które przeszły na emeryturę przed osiągnięciem wieku wskazanego w ustawie, sytuacja jest bardziej skomplikowana. Przychody w granicach 70%-130% przeciętnego wynagrodzenia powodują zmniejszenie emerytury, natomiast osiąganie wyższych przychodów oznacza zawieszenie emerytury (dotyczy to przychodów związanych z obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym – np. na podstawie umowy o pracę, zlecenia lub z tytułu prowadzenia firmy). Aktualne limity można sprawdzić na stronie www.zus.pl.

Utrzymanie kursu na aktywność zawodową i dorabianie do emerytury jest dla Państwa podwójnie korzystne. Po pierwsze, mogą Państwo dysponować większym budżetem. Po drugie, zarobki osiągnięte przez emeryta mogą podwyższyć emeryturę po przeliczeniu świadczenia.

Być może niektórzy z Państwa uzyskają uprawnienia emerytalne na podstawie innych ustaw - np. policjanci lub górnicy. W takim wypadku prosimy o sprawdzenie swojej sytuacji we właściwym akcie prawnym, ponieważ w *Vademecum* koncentrujemy się tylko na rozwiązaniach wynikających z FUS.

Polityka rynku pracy

Wprowadzane są różne przepisy, które pośrednio decydują o sytuacji osób dojrzałych na rynku pracy. Pracodawcy mają zagwarantowane wsparcie w związku z zatrudnianiem młodych osób. To sprawia, że sytuacja wszystkich innych grup na rynku pracy staje się mniej korzystna.

Rozwiązania, które w sposób szczególny wspierają osoby w wieku 50+ na rynku pracy, przedstawiamy w tej części *Vademecum*, która dotyczy dostępnej pomocy.

Z kolei przepisy, które wspierają rodzinę, w tym urlop macierzyński i program 500+ sprawiają, że pojawiają się dodatkowe miejsca pracy dla osób dojrzałych (w tym w ramach umów na zastępstwo) oraz maleją oczekiwania, że babcie zakończą aktywność zawodową i przejmą opiekę nad wnukami.

O sytuacji osób dojrzałych na rynku pracy decydują też np. warunki zatrudnienia cudzoziemców. W sytuacji braku pracowników coraz łatwiej znaleźć oferty pracy ciekawe dla osób dojrzałych. O jednej z takich ofert piszemy w opisie dobrych praktyk, w dalszej części *Vademecum*.

OSOBY DOJRZAŁE NA RYNKU PRACY

W ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy osoby powyżej 50. roku życia stanowią jedną z grup w szczególnej sytuacji na rynku pracy. W grupie osób w wieku 50-64 lata aktywna jest co druga osoba. Wskaźnik bezrobocia w kraju w 2016 roku obniżył się, ale w grupie osób bezrobotnych w wieku 50+ spadek ten był mniejszy niż w ogólnej liczbie zarejestrowanych, a w grupie osób w wieku powyżej 60 lat odnotowano nawet wzrost liczby bezrobotnych.

Wśród pracodawców krążą obiegowe opinie o pracownikach w wieku dojrzałym. Warto poznać te stereotypy i przygotować się do dyskusji o nich. Samo zaprzeczanie prawdopodobnie nie przekona potencjalnych pracodawców. Niektóre z takich opinii prezentujemy szerzej na stronie www.vademecumrynkupracy.pl. Zapraszamy do lektury.

EMERYTURA I CO DALEJ?

W niniejszym *Vademecum* chcemy pomóc Państwu w udzieleniu odpowiedzi na to pytanie. Nie dajemy prostych recept, ale przedstawiamy różne propozycje. Większość z nich prawdopodobnie nie była brana przez Państwa do tej pory pod uwagę. Są to jednak, w naszej ocenie, aktywności, które mogą być bardzo interesujące dla osób dojrzałych.

Podpowiadamy Państwu rozwiązania, które rozszerzą możliwości wyboru dokonywanego w związku z osiągnięciem wieku emerytalnego. Wybór nie ogranicza się do decydowania, czy nadal pracujemy, czy stajemy się klientami ZUS. Prawdziwy wybór, jakiego powinni Państwo dokonać w tym szczególnym momencie życia, polega na znalezieniu zajęcia zgodnego z Państwa marzeniami, potrzebami i oczekiwaniami. Z takiej pracy będą Państwo czerpać radość, siłę i energię na kolejne lata. Więcej informacji znajdą Państwo na stronie www.vademecumrynkupracy.pl.

Przewodnik po dostępnej pomocy

Społeczeństwo staje się coraz bardziej dojrzałe. Już za kilka lat co czwarty Polak będzie miał ponad 60 lat. Coraz mniejsza liczba osób w wieku produkcyjnym to okoliczność, która sprawia, że zarówno na szczeblu krajowym, jak i lokalnym podejmowane są działania dotyczące pozyskania nowych pracowników. Na jaką pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej mogą liczyć osoby dojrzałe?

POMOC W PODJĘCIU ZATRUDNIENIA

Zdajemy sobie sprawę z tego, że większość z Państwa przeżyła swoje dotychczasowe życie zawodowe bez kontaktu z urzędem pracy i dzisiaj też prawdopodobnie nie planują Państwo wizyty w takiej instytucji. Może to być zaskoczeniem, ale chcemy namówić Państwa do zmiany tych planów.

Powiatowe urzędy pracy są głównym realizatorem polityki krajowej i regionalnej dotyczącej zatrudnienia. W ich ofercie jest wiele instrumentów wspierania osób poszukujących pracy. Warto dowiedzieć się, które z nich są dostępne w danej chwili dla Państwa, z uwzględnieniem sytuacji każdej osoby na rynku pracy.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami urzędy mogą kierować wsparcie do osób, które zostały zarejestrowane jako osoba bezrobotna albo jako poszukująca pracy.

Rejestracja jako osoba poszukująca pracy

Poszukującym pracy jest ten, kto szuka zatrudnienia, innej pracy zarobkowej lub chce skorzystać z innej formy pomocy określonej w ustawie i jest zarejestrowany w urzędzie pracy. W praktyce oznacza to, że klientem urzędu pracy może być nie tylko bezrobotny, ale również każdy, kto chce znaleźć nowe źródło zarobkowania. To informacja bardzo ważna dla osób w wieku przedemerytalnym i emerytalnym.

Zatem, niezależnie od tego, czy jeszcze Państwo pracują, czy nie pracują, są na emeryturze lub pobierają rentę i jednocześnie szukają nowej pracy lub możliwości nawiązania współpracy np. na podstawie umowy zlecenia, to mogą Państwo zarejestrować się w urzędzie pracy.

Każdy, kto ma status osoby poszukującej pracy, może korzystać z usług pośrednictwa pracy oraz poradnictwa zawodowego.

- **Pośrednictwo pracy** może być świadczone indywidualnie (spotkanie osoby poszukującej pracy z pracownikiem urzędu) lub w trakcie giełd pracy, gdy można bezpośrednio spotkać się z pracodawcami.
- **Poradnictwo zawodowe** może być prowadzone indywidualnie lub grupowo – w celu rozwijania umiejętności związanych z wyborami zawodowymi.

Osoby, które pracują (na podstawie umowy o pracę, innej umowy lub prowadzą działalność gospodarczą) i mają więcej niż 45 lat, mogą również korzystać z usług szkoleniowych oraz ubiegać się o sfinansowanie z Funduszu Pracy kosztów studiów podyplomowych i egzaminów dotyczących uprawnień zawodowych oraz wymaganych licencji.

Zarejestrowanie się w urzędzie jako osoba poszukująca pracy wiąże się z pewnymi obowiązkami, np. zgłaszaniem się do urzędu minimum raz na 90 dni w celu potwierdzenia chęci znalezienia pracy.

Rejestracja jako osoba bezrobotna

Być może ktoś z Państwa spełnia warunki do zarejestrowania się jako osoba bezrobotna. Oferta urzędów dla tej grupy osób jest znacznie szersza. Bezrobotnym może być osoba, która nie osiągnęła wieku emerytalnego, nie wykonuje żadnej pracy zarobkowej, ale jest gotowa do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy.

Więcej informacji o ofercie urzędów pracy i wymaganiach związanych z rejestracją znajdą Państwo na stronie lokalnego urzędu pracy oraz na portalu www.zielonalinia.gov.pl. Prosimy pamiętać, że przepisy dotyczące działania urzędów pracy i ich oferty często się zmieniają, a na przełomie 2018

i 2019 roku oczekiwane są bardzo istotne zmiany. Dlatego polecamy korzystanie z serwisów internetowych i sprawdzanie dostępności wsparcia.

Korzyści finansowe dla pracodawców z tytułu zatrudnienia osoby dojrzałej

Warto przed spotkaniem z potencjalnym pracodawcą sprawdzić aktualną ofertę urzędu pracy. Korzyści finansowe pracodawcy z tytułu zatrudnienia osoby dojrzałej mogą być istotnym argumentem dla zawarcia umowy, i dlatego przedstawiamy poniżej niektóre z nich.

- Jeżeli pracodawca zatrudni osobę bezrobotną, która skończyła 50 lat, może ubiegać się o dofinansowanie wynagrodzenia przez 12 miesięcy (gdy zatrudniany ma mniej niż 60 lat) lub 24 miesiące (gdy ma ponad 60 lat). Maksymalna wartość dofinansowania wynosi 50% minimalnego wynagrodzenia.
- Pracodawca, który zatrudni osobę bezrobotną w wieku 50+, może przez 12 miesięcy korzystać ze zwolnienia z płacenia składek na Fundusz Pracy oraz Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. Jeżeli zatrudniony pracownik jest kobietą, która ukończyła 55 lat, lub mężczyzną w wieku ponad 60 lat, to takie zwolnienie jest bezterminowe.
- Ważnym dla pracodawców rozwiązaniem jest krótszy okres płacenia świadczenia chorobowego pracownikom w wieku 50+ (tylko 14 dni, podczas gdy w przypadku młodszych pracowników są to 33 dni).
- Kolejna korzyść związana z zatrudnieniem osoby bezrobotnej, która ukończyła 50 lat, to możliwość ubiegania się o dofinansowanie kosztów doposażenia lub całkowitego wyposażenia stanowiska pracy.

Warto mieć świadomość, że takie rozwiązania istnieją. Z kolei ze względu na to, że zarówno zapisy ustawowe, jak i faktyczna dostępność różnych instrumentów rynku pracy w danej chwili oraz w poszczególnych powiatach są zmienne, to konieczne jest sprawdzenie aktualnych informacji na stronie powiatowego urzędu pracy lub na jednym z portali, np. www.zielonalinia.gov.pl.

BEZPŁATNA POMOC W ROZWOJU KOMPETENCJI

W każdej branży konieczne jest śledzenie nowych rozwiązań technicznych i organizacyjnych. Bardzo często potrzebne jest też rozeznanie w obowiązujących trendach (w oczekiwaniach klientów, działaniach konkurencji) i świadomość zmian prawnych. **Nie wystarczy wykazać się długą historią pracy na danym stanowisku, lecz również trzeba być gotowym do wykonywania pracy według aktualnych standardów.** Najlepszym potwierdzeniem takiej gotowości są świadectwa potwierdzające udział w kształceniu.

Zawarte w CV dane o **ukończonych kursach i szkoleniach** są dla pracodawcy informacją o tym, czy umiejętności i wiedza danej osoby są dopasowane do aktualnych wymagań.

Również w sytuacji, gdy myślisz o prowadzeniu własnej firmy lub podjęciu współpracy z organizacjami pozarządowymi albo podmiotami ekonomii społecznej, warto zapoznać się z ofertą szkoleniową i rozszerzyć swoją wiedzę.

Bezpłatne szkolenia w ramach projektów RPO

W każdym województwie realizowany jest **ze środków Unii Europejskiej Regionalny Program Operacyjny (RPO)**. Programy te, co do zasady, obejmują podobne działania. Jedno z nich dotyczy **szkoleń komputerowych i językowych**. Przedstawimy je bliżej na przykładzie województwa mazowieckiego.

W RPO Województwa Mazowieckiego jest to Działanie 10.2 *Upowszechnianie kompetencji kluczowych wśród osób dorosłych*. Szkolenia mogą dotyczyć języka angielskiego, niemieckiego i francuskiego. Zawsze muszą prowadzić do uzyskania certyfikatu zewnętrznego, który potwierdzi zdobycie określonego poziomu biegłości językowej. Również szkolenia z zakresu technologii informacyjno-komunikacyjnych (tzw. TIK) muszą być zakończone wydaniem zewnętrznego certyfikatu.

Są to szkolenia bezpłatne. Organizatorzy szkolenia odpowiadają za osiągnięcie określonych rezultatów i dokładają starań, by udział w szkoleniu oznaczał dla uczestników zdobycie wiedzy i nowych umiejętności.

Dlatego warto skontaktować się z Punktem Informacyjnym Funduszy Europejskich (adres znajdują Państwo na www.funduszeuropejskie.gov.pl/punkty) i spytać o możliwość udziału w takim szkoleniu.

Poszczególne projekty realizowane ze środków Unii Europejskiej przewidują przeprowadzenie różnych szkoleń, często bardzo specjalistycznych. Pracownicy Punktu Informacyjnego zapewne pomogą Państwu dotrzeć do realizatorów takich projektów. Można też uważnie śledzić lokalne media i odwiedzać np. powiatowy urząd pracy. Wszystkie szkolenia w ramach takich projektów są bezpłatne dla uczestników.

Być może jednak szkolenia lub kursy, które będą Państwa interesować, są dostępne tylko komercyjnie. W takiej sytuacji trzeba liczyć się z poniesieniem kosztów. My podpowiadamy, jak te koszty ograniczyć.

NIEOPROCENTOWANE POŻYCZKI NA KSZTAŁCENIE Z CZĘŚCIOWYM UMRZE NIEM

Dzięki dwóm ogólnopolskim projektom mogą Państwo skorzystać z **nieoprocentowanych pożyczek z częściowym umorzeniem. To Państwo wybierają temat i rodzaj zajęć edukacyjnych** (nie mogą to tylko być studia I, II i III stopnia). Ważne jest to, by nie trwały dłużej niż 24 miesiące. Udział w takim projekcie umożliwi **opłacenie z góry wszystkich kosztów**, a także gwarantuje **ich istotne obniżenie** pod warunkiem ukończenia zajęć. W jaki sposób? **Ukończenie kształcenia nagradzane jest częściowym (15-25%) umorzeniem pożyczki.**

Opisane projekty to: **Pożyczki na kształcenie** (www.inwestujwrozwoj.pl) oraz **OPEN** (www.open.frp.pl). Oba opierają się na podobnych założeniach formalnych związanych z grupą, do której są skierowane (wszystkie osoby dorosłe zamieszkałe w Polsce) oraz finansowanymi formami kształcenia. Różnią się natomiast szczegółowymi zasadami, np. dotyczącymi możliwości finansowania kształcenia zagranicznego albo już rozpoczętego.

A może własna firma?

Prowadzenie własnej firmy to szansa dostosowania aktywności do swoich możliwości i potrzeb. Mogą Państwo czerpać satysfakcję z sukcesu osobistego i finansowego. Działalność gospodarcza to również okazja do wykorzystania wiedzy, doświadczenia i umiejętności, które zdobyli Państwo przez długie lata pracy zawodowej.

JAK PRACUJE SIĘ NA WŁASNY RACHUNEK?

Elastyczność czasu pracy

Praca we własnej firmie to często praca na dwa etaty. Wynika to z konieczności wykonywania wszystkich czynności związanych z produkcją lub usługami, obsługą finansowo-formalną, zarządzaniem itp. Firma, która jest podstawowym miejscem pracy i źródłem dochodów, musi się rozwijać.

Trochę inaczej wygląda sytuacja w firmach prowadzonych przez osoby, które mają ustalone prawo do emerytury lub wiedzą, że za kilka lat będą mieć takie prawo. **Osoby dojrzałe, które podejmują działalność gospodarczą, nie myślą zwykle o rozwoju firmy, ale traktują dochody z własnego biznesu jako uzupełnienie domowego budżetu.** Dojrzała nauczycielka, która chce prowadzić korepetycje, z góry założy, że będzie udzielać lekcji przez 30 godzin miesięcznie. Prawdopodobnie nie przyjmie więc dodatkowych uczniów. Co innego w przypadku młodej osoby, która decyduje się na utrzymanie z korepetycji. Ona prawdopodobnie przyjmie wszystkich chętnych, a gdy już zabraknie jej czasu, to zacznie zastanawiać się, czy zatrudnić dodatkowych nauczycieli. Dojrzała korepetytorka przeznaczy ponad 30 godzin na pracę (trzeba doliczyć czas na rozliczenia, pozyskiwanie klientów itp.), ale nadal będzie mogła ją połączyć z wypoczynkiem lub wypełnianiem innych obowiązków.

Możliwość realizacji pasji

Jeżeli dotychczasowa praca nie dawała Państwu wiele satysfakcji, a każdą wolną chwilę poświęcali Państwo np. na robienie na drutach, tworzenie dekoracji z suchych kwiatów itp., to czas najwyższy zastanowić się, jak na tym zarobić i wolne chwile na emeryturze spędzać w sposób ciekawy i pożyteczny.

To właśnie możliwość realizacji pasji sprawia, że rośnie na rynku przewaga konkurencyjna firm zakładanych przez osoby dojrzałe. Są to osoby, które potrafią oceniać sytuację klienta i wiedzą, co odpowiedzieć, co odradzić. Ich dorobek pozwala już na wstępie przygotować obszerny katalog wzorów i przykładowych prac.

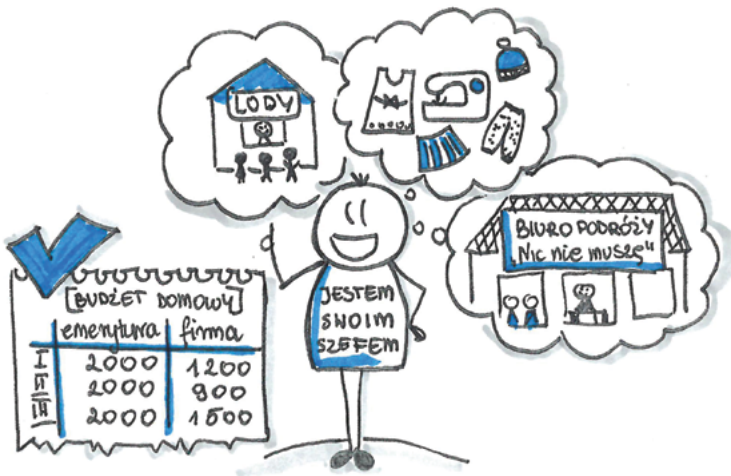
Dlatego warto dać szansę swoim marzeniom i pokazać najbliższym, że czas poświęcony przez lata na realizację hobby był dobrze wykorzystany.

Pełna samodzielność

Właściciel sam podejmuje wszystkie decyzje, a jeżeli potrzebuje pomocy zewnętrznej, to decyduje, kto mu jej może udzielić i czy z niej skorzysta. Jednak w sytuacji trudnej nie ma nikogo, kto dokona za niego wyboru, weźmie odpowiedzialność na siebie.

Jeżeli chcą Państwo pracować w swoim tempie, wykonywać pracę, która sprawia przyjemność, samodzielnie określać ofertę firmy i strategię rynkową, a jednocześnie nie obawiają się Państwo tej samodzielności, to własna firma wydaje się bardzo dobrym rozwiązaniem.

CZEGO FIRMA WYMAGA OD SWEGO WŁAŚCICIELA?

Doświadczenie i wiedza

Doświadczenie i wiedza osób dojrzałych są cennym wkładem w budowanie sukcesu biznesowego. Trzeba przyjrzeć się konkurencji i dokładnie poznać potrzeby i oczekiwania klientów. Potem należy zrobić zestawienie posiadanych wiedzy i umiejętności – z jednej strony – oraz potrzeb i oczekiwań klientów – z drugiej. Jeżeli brakuje nam jakiegoś ogniw, to warto zainwestować czas (a może i pieniądze) w szkolenia.

Firma, aby dobrze działała, musi być prowadzona przez osobę, która potrafi przygotować ofertę w odpowiedzi na potrzeby klientów. Dlatego wymaga od swojego właściciela doświadczenia i aktualnej wiedzy.

Zapał i zorientowanie na sukces

Zapał to chęć do działania. Dlatego wybór dotyczący prowadzenia działalności gospodarczej nie może być negatywny.

Prawda jest taka, że firmę, którą chcemy powołać do życia, musimy obdarzyć bardzo ciepłymi uczuciami. Mają Państwo swoje przyzwyczajenia, swój styl życia, swoje oczekiwania. Warto zastanowić się, jak to wszystko ma się do prowadzenia firmy. Czy żona/mąż podzielają chęć utworzenia firmy? Bez wątpienia prowadzenie działalności gospodarczej wpływa także na rytm życia całej rodziny.

Zapał (ale nie słomiany) jest konieczny, by nie poddawać się szybko, konsekwentnie pokonywać trudności i szukać najlepszych rozwiązań.

JAK ZAPLANOWAĆ SUKCES?

Po pierwsze klienci

W biznesie klienci są najważniejsi nie tylko w tekstach promocyjnych. Warto mieć oczy szeroko otwarte i uważnie słuchać informacji w mediach, rozmów znajomych, sąsiadów itp. Za każdym razem wnioski odnieść do tego, co możemy wprowadzić na rynek (to znaczy, jaki towar lub jaką usługę).

Wyobraźmy sobie, że na emeryturę przechodzi pani Anna, która przez wiele lat zajmowała się nauczaniem początkowym. Prawdopodobnie nie będzie już miała żadnych obowiązków, bo nie ma popytu na korepetycje dla najmłodszych. Jej koleżanki nie mogą umawiać się na popołudniowe spotkania, bo muszą pilnować wnuków. Z kolei jej młode sąsiadki narzekają, że dzieci nie chcą zostawać po lekcjach w świetlicy, w której nie ma ciekawych zajęć.

W tej sytuacji warto popytać dzieci, jakie zajęcia byłyby dla nich interesujące. Dowiedzieć się od rodziców uczniów, czy np. możliwość zostawienia dzieci dwa razy w tygodniu po dwie godziny byłaby dla nich atrakcyjnym rozwiązaniem. Sprawdzić, jak działa konkurencja. To pozwoli uzyskać obraz tego, co warto wprowadzić na rynek.

Każdy z Państwa ma dużą wiedzę i doświadczenie w jakiejś dziedzinie i jest w tym zakresie ekspertem. Dlatego powinien poznać oczekiwania różnych osób odnośnie do produktów lub usług, które mógłby zaoferować, i ocenić szanse rynkowe pomysłu na firmę.

Kompetencje przedsiębiorcy

Wskazemy Państwu kilku podstawowych cech dobrego przedsiębiorcy, które zostały opisane w projekcie „Inkubator dojrzałej przedsiębiorczości”.

Kompetencje biznesowe

Nawet jeśli nowy przedsiębiorca nigdy nie miał do czynienia z prowadzeniem firmy, to warto, by był zorientowany na klienta i miał świadomość konieczności osiągania zysku. Jeżeli ktoś jest skłonny sprzedawać poniżej kosztów (z różnych względów, nawet najbardziej szlachetnych), to nie osiągnie sukcesu w biznesie.

Kompetencje twarde

Ważne jest, by prowadzić biznes zgodnie z obowiązującym prawem i stale aktualizować swoją wiedzę w tym zakresie. Trzeba też dobrze sobie radzić w zarządzaniu finansami, pilnować terminów, zapewnić płynność itp. Kolejną ważną cechą dobrego przedsiębiorcy to umiejętność efektywnej sprzedaży. Niezależ-

nie od rodzaju działalności, to sprzedaż ostatecznie decyduje o sytuacji firmy.

Kompetencje społeczne

W biznesie ważne są też umiejętności zarządzania relacjami interpersonalnymi oraz wywierania wpływu. Zdolność do utrzymywania dobrych relacji i osiągnięcia zaplanowanych celów jest kluczowa dla sprawnego prowadzenia działalności gospodarczej.

Kompetencje osobiste

W tej grupie wymienia się decyzyjność, umiejętność rozwiązywania problemów oraz otwartość na wprowadzanie zmian.

Wydaje się, że każdy z Państwa może samodzielnie odpowiedzieć na pytanie, czy ma rozwinięte wskazane powyżej kompetencje. Najistotniejsze jest uświadomienie sobie swoich ewentualnych słabych stron. Jeżeli wiem, że nie mam cierpliwości do ludzi i próby wyjaśniania problemów najczęściej kończą sporem z dostawcą, urzędem, bankiem itp., to powinienem poprosić kogoś o załatwianie takich spraw (na podstawie umowy z firmą) – w ten sposób zaoszczędzę czas i zdrowie, a przede wszystkim umożliwię firmie sprawne funkcjonowanie. Celem dojrzałego przedsiębiorcy nie powinien być wszechstronny rozwój wszystkich kompetencji, ale minimalizowanie ryzyk, które mogą się pojawić.

GDZIE SZUKAĆ POMOCY?

Osoba rozpoczynająca przygodę z biznesem może korzystać z różnych form wsparcia, które wynikają z rozwiązań systemowych lub są wpisane do oferty wielu instytucji i organizacji.

Działalność nierejestrowana

Jeden z nowych przepisów ustawy Prawo przedsiębiorców (art. 5) **dotyczy prowadzenia tzw. działalności nierejestrowanej.**

Drobna działalność zarobkowa osób fizycznych, np. prowadzenie dorywczego handlu lub wykonywanie okazjonalnych usług, może być realizowana legalnie bez potrzeby rejestracji, również bez opłacania składek ZUS. Warunkiem jest, by przychody z takiej działalności nie przekroczyły w żadnym miesiącu 50 proc. kwoty minimalnego wynagrodzenia (w 2018 roku miesięczna granica dochodów z działalności nierejestrowanej wynosi 1050 zł). Takiej aktywności nie trzeba rejestrować. Osiągnane dochody rozlicza się zgodnie z opodatkowaniem na zasadach ogólnych.

Nierejestrowaną działalność mogą prowadzić osoby, które wykonują ją osobiście, a przez ostatnie 60 miesięcy nie miały własnej firmy. Ponadto, takiej działalności nie można wykonywać w sytuacji, gdy wymagane jest uzyskanie koncesji, pozwolenia czy licencji.

Ulgi w składkach ZUS

Ustawa Prawo przedsiębiorców (art. 18) daje **możliwość zwolnienia ze składek na ubezpieczenia społeczne przez pierwsze 6 miesięcy działalności.** Składka na ubezpieczenie zdrowotne jest obowiązkowa. Ze zwolnienia mogą skorzystać osoby, które zakładają działalność po raz pierwszy lub podejmują ją ponownie, ale od dnia zawieszenia lub zakończenia poprzedniej działalności minęło minimum 60 miesięcy. Ważny jest również warunek, że działalności nie wolno wykonywać na rzecz byłego pracodawcy.

W ciągu następnych dwóch lat przedsiębiorca może skorzystać z tzw. małego ZUS-u, czyli opłacać składki preferencyjne.

Wsparcie na założenie firmy

Określenie „wsparcie na założenie własnej firmy” w przypadku projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej oznacza najczęściej szkolenia, doradztwo, bezzwrotną dotację i tzw. wsparcie pomostowe. Bezzwrotna dotacja to nawet około 25 000 zł, które można przeznaczyć np. na zakup maszyn i urządzeń, przygotowanie lokalu, zakup towaru itp. Z kolei wsparcie pomostowe to środki finansowe (wypłacane przez 6 lub 12 miesięcy) w wysokości do minimalnego wynagrodzenia oraz doradztwo w zakresie np. księgowości, prawa, marketingu. Środki finansowe ze wsparcia pomostowego można przeznaczyć na bieżące funkcjonowanie firmy – składki ZUS, wynajęcie lokalu, opłacenie rachunków za telefon, księgowość itp. Najważniejsze warunki, jakie są stawiane uczestnikowi projektu, to utrzymanie działalności gospodarczej przez minimum 12 miesięcy i prawidłowe rozliczenie wydatkowania dotacji.

Oferta urzędów pracy

Dotacje na założenie firmy przyznawane są przez urzędy pracy tylko zarejestrowanym osobom bezrobotnym. Status osoby bezrobotnej można uzyskać po spełnieniu różnych warunków, które szerzej prezentujemy w innej części *Vademecum*. Jeden z nich dotyczy wieku – bezrobotnym może być tylko osoba, która nie osiągnęła wieku emerytalnego. Osoby starsze mogą zarejestrować się w urzędzie jako poszukujące pracy i skorzystać np. z poradnictwa zawodowego.

Praca w organizacjach pozarządowych

W Polsce działa ponad 100 tysięcy organizacji pozarządowych, określanych również jako NGO (od angielskiego określenia *non-governmental organization*) lub jako trzeci sektor. Tylko co piąta z nich zatrudnia pracowników na podstawie umowy o pracę. Kolejne 35% to podmioty, które nawiązują współpracę np. w formie zleceń. Prawdopodobnie większość z Państwa nigdy nie zarabiała pieniędzy w trzecim sektorze, a może nawet nie zna nikogo, kto miałby takie główne źródło utrzymania.

Tymczasem organizacje pozarządowe mają Państwu coraz więcej do zaoferowania.

JAK PRACUJE SIĘ W ORGANIZACJACH POZARZĄDOWYCH?

Warunki zatrudnienia

Zacznijmy od przedstawienia warunków zatrudnienia, z jakimi często można się spotkać, pracując w organizacji pozarządowej, a które są przystępne bądź nie stanowią problemu dla osób dojrzałych.

Elastyczny wymiar pracy

Współpraca z organizacją pozarządową to zwykle zaangażowanie **w niepełnym wymiarze, w elastycznych godzinach pracy, czasami w weekendy**. Te okoliczności nie są atrakcyjne dla wielu młodych osób. Nie pozwalają m.in. na zaplanowanie stałego planu dnia/tygodnia, podjęcie kolejnych studiów w trybie weekendowym i nie gwarantują wysokiego wynagrodzenia. Dla wielu osób dojrzałych mogą to być jednak dodatkowe zachęty do podjęcia współpracy. Godzenie ról rodzinnych i zawodowych oraz sytuacja zdrowotna sprawiają, że myślenie o możliwości utrzymania aktywności zawodowej często towarzyszą myśli o znalezieniu pracy na kilka godzin, która nie narzuci stałych ram organizacyjnych kolejnym dniom, ale zapewni zróżnicowanie rytmu życia.

Krótkie umowy

Ponadto, część organizacji **oferuje współpracę tylko w dokładnie określonym czasie** (np. w związku z organizacją konkretnego wydarzenia, przez

kilka miesięcy lub np. jeden rok). Brak stabilności zatrudnienia nie wynika ze złych chęci liderów organizacji ani braku zaufania do współpracowników – to konsekwencja realizacji projektów. Taka praca nie jest atrakcyjna dla osób młodych, spłacających kredyty lub chcących je zaciągać. Wydaje się jednak, że może być atrakcyjna dla osób, które chcą utrzymać aktywność zawodową i pogodzić ją z własnymi możliwościami.

Płaska struktura organizacyjna

W trzecim sektorze bardzo **ograniczone są możliwości awansu**. Struktura organizacyjna wewnątrz zdecydowanej większości NGO nie tworzy warunków do planowania ścieżki awansu. To powoduje, że młodzi pracownicy nie czują komfortu w takiej pracy. Jednak dla osób dojrzałych, które już zrealizowały się zawodowo i chcą wykorzystać swoją wiedzę i doświadczenie w pracy eksperckiej, sprawa awansu nie jest szczególnie ważna.

Możliwość satysfakcjonującego dochodu

Trudno jednoznacznie stwierdzić, ile zarabia się w trzecim sektorze. Zatrudnienie na podstawie umowy o pracę zwykle łączy się ze stawkami powszechnie uznawanymi za niższe niż w sektorze przedsiębiorstw. Jednak dla osób, które chciałyby **wykorzystać swoją wiedzę i doświadczenie do okresowego świadczenia usług w ramach umowy zlecenia lub do wykonania dzieła**, mamy trochę lepsze wiadomości. Nawet zaangażowanie w wymiarze odpowiadającym niewielkiej części etatu może być satysfakcjonującym źródłem dodatkowego dochodu.

Wymagania merytoryczne

Opisane uwarunkowania wydają się przyjazne dla osób dojrzałych. Dla pełnej informacji trzeba jednak przedstawić również podstawowe wymagania merytoryczne.

Akceptacja realizowanej misji

Organizacje pozarządowe nie działają dla zysku, a ich funkcjonowanie jest zawsze połączone z realizacją pewnej misji. Organizacja może działać np.

- na rzecz aktywności społecznej osób niepełnosprawnych,
- na rzecz promocji kultury,
- na rzecz ochrony środowiska,
- na rzecz wspierania inicjatyw oświatowych.

Na współpracę z organizacją powinna decydować się tylko **taka osoba, która w pełni popiera jej misję**. O ile dobra krawcowa może wzorowo uszyć spódnicę mini, mimo że sama nosi tylko długie spódnice, to w organizacji pozarządowej prowadzącej schronisko dla psów nie znajdzie swojego miejsca osoba, która nie lubi zwierząt lub nie jest wrażliwa na ich los.

Wielozadaniowość

Często organizacje wymagają również, by **pracownicy wykonywali różne zadania, czyli byli wielozadaniowi**. Oczekuje się, że ten sam współpracownik np. zrekrutuje uczestników projektu, zakupi potrzebne materiały, przygotuje dokumentację, przeprowadzi zajęcia, zrobi zdjęcia itp. i udzieli wywiadu lokalnym mediom. Taka organizacja pracy wymaga zarówno elastyczności, jak i sporej wiedzy i dużego doświadczenia, które pozwoli efektywnie planować, przewidywać ryzyka i skutecznie działać w sytuacjach kryzysowych. Wszystkie te atuty mają zwykle dojrzały współpracownicy.

NGO to ludzie

Być może wiedzą już Państwo, w jakiej organizacji pozarządowej mogliby wykorzystać swoją wiedzę i doświadczenie. Prosimy jednak nie poddawać się, jeżeli nie mają Państwo jeszcze żadnego pomysłu.

Największym skarbem trzeciego sektora są ludzie, bo bez ich zaangażowania, wiedzy i doświadczenia nigdy nie uda się zrealizować wyznaczonej misji. Zdarza się, że istniejące organizacje nie działają w danym regionie tylko dlatego, że nie mają tam „swoich ludzi”.

CO TO SĄ ORGANIZACJE POZARZĄDOWE?

Podmioty niedziałające dla zysku

Organizacje pozarządowe **nie działają dla zysku**. To różni je od wszystkich podmiotów komercyjnych.

Jeśli jakaś firma wprowadza na rynek usługę opieki nad seniorami, to znaczy, że skalkulowała koszty i dodała do nich swój zysk. Poznała oczekiwania klientów i stwierdziła, że będą skłonni zapłacić zaproponowaną cenę. Firma może swój zysk przeznaczyć na dowolny cel. W przypadku organizacji pozarządowej punktem wyjścia jest stwierdzenie, że seniorzy nie mają zagwarantowanej koniecznej opieki. Może się zdarzyć, że sami zainteresowani ani ich rodzina nie dostrzegają potrzeby zapewnienia profesjonalnej opieki i trzeba im najpierw pokazać, co zmieni się w ich życiu, jeżeli zechcą skorzystać z oferty organizacji pozarządowej. Czy NGO zawsze oferuje takie usługi bezpłatnie? Nie. Organizacje też ponoszą koszty, np. wynajęcia sali, zakupu materiałów, wynagrodzenia opiekunów itp. Jeżeli organizacja pozyska te środki, np. od lokalnego samorządu, w ramach projektów unijnych lub od sponsorów, to może oferować zajęcia bezpłatne. Może się jednak zdarzyć, że oferta organizacji pozarządowej jest sprzedawana odbiorcom. Jednak cena w ramach tzw. odpłatnej działalności pożytku publicznego jest zawsze kalkulowana na poziomie kosztów lub nawet poniżej tych kosztów. Organizacja nie osiąga zysku. Niektóre organizacje prowadzą również działalność gospodarczą. W takim wypadku może zostać wypracowany zysk, ale jego przeznaczenie zawsze dotyczy realizacji celów statutowych organizacji. Zysk nie może być przeznaczony na dowolny cel i nie może być podzielony między członków lub pracowników organizacji.

Tak więc ta sama usługa ma inną genezę i inny cel jej realizacji w przypadku podmiotu komercyjnego i organizacji pozarządowej.

Podmioty niezależne od władz publicznych

Organizacje pozarządowe są **niezależne od władz publicznych** (na tym polega istota określenia „POZARZĄDOWA”). To oznacza, że jeżeli opiekę nad seniorem oferuje ośrodek pomocy społecznej, który nie działa dla zysku, ale jest prowadzony przez lokalne władze, to nie mamy do czynienia z ofertą organizacji pozarządowej.

Rodzaje organizacji

W systemie prawnym funkcjonuje specjalna ustawa (ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie), która zawiera zarówno definicję organizacji pozarządowej, jak i określa rodzaje tych organizacji. Lista jest długa, ale najbardziej znane to fundacje i stowarzyszenia.

Fundacja

Fundacja zawsze jest ustanawiana przez fundatora lub fundatorów (osoby fizyczne lub prawne), którzy przed notariuszem składają właściwe oświadczenie woli i przekazują określony majątek na realizację wskazanych celów.

Fundator określa cele fundacji i sposoby ich realizacji, zasady działania (np. powoływanie i funkcjonowanie zarządu, organy kontroli itp.) oraz przeznaczania na działalność określony majątek. Każda fundacja podlega kontroli zewnętrznej jednego z ministerstw (właściwy resort wybierany jest w powiązaniu z głównym celem działania organizacji).

Jeżeli planują Państwo dołączyć do zespołu małej fundacji, który ma duży zapał i chęć rozwiązywania kolejnych problemów, ale brakuje mu funduszy i stałych struktur, to powinni Państwo liczyć się z tym, że taka współpraca będzie niekończącą się okazją do wykazywania się kreatywnością. Taka praca też sprawia olbrzymią satysfakcję, szczególnie osobom, które traktują ją jako zajęcie dodatkowe. Rozwijają, pozwalają poznawać nowych ludzi, zdobywać nowe umiejętności i rozwiązywać ważne problemy społeczne. Daje bardzo duże poczucie przydatności, co w przypadku osób dojrzałych jest trudne do przecenienia.

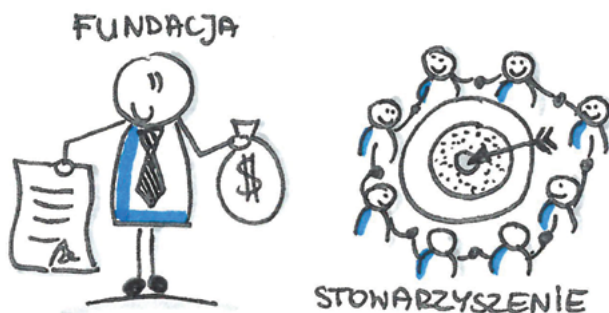
Stowarzyszenie

Stowarzyszenie to organizacja członkowska, która skupia grupę osób mających wspólny cel. Oczywiście grupa znajomych może działać na rzecz realizacji określonego celu również jako grupa nieformalna lub jako tzw. stowarzyszenie zwykłe. Jednak z perspektywy rynku pracy będzie nas interesować przede wszystkim stowarzyszenie zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym, bo to takie stowarzyszenia prowadzą bardziej rozbudowaną działalność i mogą oferować atrakcyjne formy współpracy.

Stowarzyszenie zostaje powołane przez minimum 7 osób, które stają się jego członkami.

Majątkiem (bez wymiaru finansowego) stowarzyszenia są jego członkowie i na etapie rejestracji nie jest wymagane wniesienie żadnego innego majątku. Członkowie zobowiązują się płacić składki członkowskie. Organem nadzoru jest dla stowarzyszenia starosta powiatu, na terenie którego mieści się siedziba stowarzyszenia.

Ważne jest, by podejmując współpracę, odpowiedzieć sobie nie tylko na pytania dotyczące atrakcyjności warunków zatrudnienia, ale również na pytanie, czy cele działania danej organizacji są ważne dla mnie i czy chcę poświęcić swój czas i energię na rozwiązywanie konkretnych problemów.

Przedsiębiorstwa społeczne jako pracodawcy

Ten temat nie jest jeszcze w Polsce powszechnie znany, a trzeba zauważyć, że oferuje dojrzałym osobom atrakcyjne możliwości współpracy.

JAK PRACUJE SIĘ W PODMIOTACH EKONOMII SPOŁECZNEJ?

Ekonomia kojarzy się z rynkiem, konkurencją i działalnością ukierunkowaną na osiągnięcie celu. Tak właśnie jest w przypadku podmiotów ekonomii społecznej (w skrócie PES). **To są podmioty działające na rynku, konkurujące z innymi podmiotami i nastawione na osiągnięcie zysku.**

Podstawowa różnica między zwykłą działalnością gospodarczą a ekonomią społeczną zaczyna się bowiem na etapie dysponowania zyskiem. Każda firma obecna na rynku dąży do wypracowania zysku, tj. osiągnięcia nadwyżki przychodów nad kosztami. Taki zarobek firmy, która nie jest PES, może być dowolnie wykorzystany i decyzje w tym zakresie podejmuje najczęściej właściciel (np. w firmach jednoosobowych), zarząd, rada nadzorcza, walne zgromadzenie itp.

W przypadku podmiotów ekonomii społecznej zysk wypracowany w trakcie działalności rynkowej może być przeznaczony tylko na z góry określony cel społeczny. Każdy PES powstaje w powiązaniu z pewnym celem społecznym, a prowadzenie działalności gospodarczej i osiąganie zysku jest tylko sposobem na realizację tego celu.

Cechy pracy lub współpracy z PES

Udział w działalności gospodarczej podporządkowanej celom społecznym

Jeżeli zdecydują się Państwo na utrzymanie aktywności zawodowej poprzez zaangażowanie w pracę podmiotu ekonomii społecznej, to będą Państwo jednocześnie realizować działalność gospodarczą nastawioną na zysk i uczestniczyć w pewnej misji społecznej. Można powiedzieć „dwa w jednym” – praca w firmie i organizacji pozarządowej jednocześnie. Z tym wiążą się również podwójne wyzwania.

Marta, Ania i Natalia (MAN) to panie, które przeszły na emeryturę i zauważyły, że w okolicy jest więcej osób dojrzałych, które chętnie wyjechałyby razem na wycieczkę, wysłuchały koncertu lub poszły do teatru. Niestety, niskie renty i emerytury sprawiają, że plany te pozostają w sferze marzeń. Nie tak łatwo znaleźć sponsora. Dlatego panie MAN postanowiły działać. Najpierw pomyślały, że mogą założyć firmę i zdobyć dodatkowe pieniądze. Jednak już na wstępie pojawiły się problemy formalne. Czy opłacenie sąsiadkom wycieczki będzie oznaczało konieczność zgłoszenia darowizny? Czy za każdym razem będą musiały uzgadniać sposób wydatkowania zysku? Czy zaangażowanie innych osób do nieodpłatnej pomocy jest możliwe w takiej firmie? Odpowiedzi uzyskane na te i podobne pytania sprawiły, że pomysł na utworzenie firmy nie wyglądał już interesująco.

Na szczęście, panie MAN otrzymały informację o podmiotach ekonomii społecznej i w tej formule zorganizowały swoją działalność. Utworzyły fundację prowadzącą działalność gospodarczą i wskazały, że osiągnięty zysk będą przeznaczać na cele statutowe związane z działaniami na rzecz seniorów. Podzieliły się obowiązkami i rozpoczęły produkcję i sprzedaż. Gdy pracy było dużo, korzystały ze wsparcia wolontariuszek – senierek, które w ten sposób również znalazły sposób na aktywność i uczestniczyły w zajęciach, imprezach i wyjazdach organizowanych przez fundację. Finansowanie wydarzeń, które wcześniej pozostawały w sferze marzeń, okazało się możliwe z wypracowanego zysku.

Często zaangażowanie na część etatu

Praca w podmiotach ekonomii społecznej, szczególnie w pierwszym okresie ich funkcjonowania, bardzo często oznacza zaangażowanie w wymiarze części etatu. Wynika to z kilku powodów. Jednym z nich jest wysokość dostępnego wsparcia finansowego na etapie tworzenia PES. Również specyfika działania PES powoduje, że dla sprawnej realizacji zadań konieczne jest wykorzystanie wiedzy i doświadczenia różnych osób, a skala działalności jest w pierwszym okresie niewielka. W PES o zaangażowaniu decyduje chęć rozwiązania pewnego problemu społecznego (a nie kompetencje przedsiębiorcy). Wystarczą rozwinięte umiejętności szycia, lepienia pierogów, opieki nad osobami leżącymi itp. Jednak te umiejętności muszą być w PES uzupełnione wiedzą i doświadczeniem z zakresu sprzedaży, marketingu, prawa, księgowości itp. Zakres zadań jednego przedsiębiorcy dzieli się na kilka osób, i nic dziwnego, że większość z nich jest zaangażowana tylko na część etatu.

Oczekiwania wobec pracowników i współpracowników

Doświadczenie i wiedza

W przypadku PES dążenie do osiągnięcia celu społecznego sprawia, że określona grupa osób decyduje się na wejście na rynek. Aby osiągnąć cel społeczny, trzeba wypracować zysk na określonym poziomie. Towar lub usługa PES trafia na rynek. Klienci weryfikują atrakcyjność oferty, w tym jakość. Osoba, która chce kupić świeże i dobre pierogi, nie interesuje się tym, na co zostanie przeznaczony zysk z ich sprzedaży. Porówna ofertę ze swoimi oczekiwaniami i propozycjami konkurencji. To wszystko powoduje, że dla osiągnięcia celu społecznego konieczne jest przygotowanie równie atrakcyjnej oferty, jak dla osiągnięcia celu biznesowego przez każdą inną firmę.

Zapał

Prowadzenie działalności gospodarczej zawsze jest powiązane z ryzykiem niepowodzenia. Realizacja celów społecznych to również często źródło sytuacji trudnych, niesprawiedliwych ocen, niewymiernych efektów itp. Ekonomia społeczna łączy te dwa rodzaje aktywności i w sposób naturalny wszystkie potencjalne zagrożenia. Dlatego przystąpienie do utrzymania aktywności zawodowej właśnie w ramach PES wymaga szczególnego zapału. Tylko on pozwoli pokonywać kolejne bariery i niepowodzenia. Warto jednak pamiętać, że również sukcesy w ekonomii społecznej mają wymiar podwójny. Radość z sukcesu rynkowego i finansowego jest wzmacniana tą, która płynie

z możliwości realizacji pewnych działań zmieniających jakość życia swojego i/lub innych osób.

Akceptacja celów społecznych

Ekonomia społeczna to podporządkowanie działań rynkowych celom społecznym. Tak jak w przypadku współpracy z organizacją pozarządową, skuteczna współpraca z PES nie jest możliwa bez pełnej akceptacji celu, który był podstawą powołania danego podmiotu.

RODZAJE PODMIOTÓW EKONOMII SPOŁECZNEJ

Obszary działalności

Produkcja i handel

PES mogą zajmować się produkcją różnych wyrobów oraz handlem i w tej dziedzinie konkurować z podobną ofertą zwykłych podmiotów komercyjnych.

Usługi dostępne na rynku

PES oferują usługi, które są już dostępne na rynku, tworząc w ten sposób konkurencyjną ofertę, np. hotelarską, gastronomiczną, transportową itp.

Usługi publiczne

Usługi społeczne świadczone przez PES to np. edukacyjne, opiekuńcze, społeczne. Zdarza się również, że usługi publiczne mają bardziej techniczny charakter i dotyczą np. utrzymania czystości czy pielęgnacji zieleni.

Działania wspierające rozwój lokalny

PES wprowadzają na rynek ofertę nowej usługi lub nowego towaru, która wykorzystuje lokalne zasoby i tradycję. W ten sposób miejsca pracy powstają nie tylko w PES, ale również w innych przedsiębiorstwach w regionie. Ma to miejsce np. w sytuacji, gdy w ramach PES zostaje uruchomiona nowa atrakcja turystyczna przyciągająca wielu zwiedzających.

Formy działalności

Organizacje pozarządowe

Organizacje pozarządowe (fundacje i stowarzyszenia) opisaliśmy obszernie w innej części *Vademecum rynku pracy*. Jednak wcześniej koncentrowaliśmy się na ich działalności statutowej. Organizacja, która prowadzi również działalność gospodarczą, jest podmiotem ekonomii społecznej. Działalność ta musi jednak służyć celom statutowym.

Spółki non-profit

Spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością, której celem nie jest osiągnięcie zysku, lecz realizacja misji społecznej (spółka non-profit) może założyć zarówno osoba fizyczna, jak i osoba prawna (w tym fundacja czy stowarzyszenie).

Spółdzielnia socjalna

Spółdzielnia socjalna to najbardziej społeczna ze wszystkich form podmiotów ekonomii społecznych. Jej istotą jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa, które – poza celami zarobkowymi – realizuje ważne dla jej członków zadania społeczne. Członkostwo w spółdzielni wymaga zaangażowania osobi-

stej pracy, ale wiąże się z możliwością rozwoju pozazawodowego i reintegracją społeczną. Tego rodzaju cele wysuwają się na pierwszy plan z uwagi na specyfikę zatrudnianych w spółdzielni osób, które często wywodzą się ze środowisk zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

GDZIE JEST DOSTĘPNA INFORMACJA I POMOC?

Temat ekonomii społecznej nie jest w Polsce powszechnie znany. Jeżeli mają Państwo wątpliwości lub potrzebują pogłębionych informacji, to podpowiadamy, że w całej Polsce działają Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES). Ich adresy można znaleźć np. na blogu www.spoldzielniassocjalnawpraktyce.pl. W każdym województwie jest kilka takich instytucji, obszar działania każdej z nich to kilka sąsiadujących powiatów.

Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej udzieli Państwu informacji oraz pomoże w realizacji zaplanowanych działań. Ośrodki dysponują środkami z Europejskiego Funduszu Społecznego, które są przeznaczone m.in. na pomoc w dopracowaniu biznes planu nowego przedsięwzięcia i w rejestracji podmiotu. Mogą być wykorzystane też na udzielenie wsparcia finansowego na niezbędne inwestycje powiązane z tworzeniem miejsc pracy. Wysokość dotacji jest różna w ofercie poszczególnych Ośrodków – może wynieść nawet ponad 20 tysięcy zł na każde powstające miejsce pracy. Dodatkowo Ośrodki oferują często darmowe szkolenia zawodowe, doradztwo specjalistyczne, usługi związane z prawem, księgowością czy marketingiem.

Istnieją również inne rozwiązania, z których w określonych warunkach mogą skorzystać założyciele spółdzielni socjalnej. Mogą Państwo przeczytać o nich w pełnej wersji *Vademecum* on-line. Cennym źródłem informacji jest też portal www.ekonomiaspoleczna.pl.

Warto dodać, że w dokumencie strategicznym „Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej” solidarność pokoleń uznana została za jedną z kluczowych sfer rozwojowych. Przedsięwzięcia, które mają na celu zakładanie i prowadzenie przedsiębiorstw społecznych (takich jak spółdzielnie socjalne) przez osoby w wieku przedemerytalnym oraz wspieranie zatrudnienia osób dojrzałych, mają większe szanse na uzyskanie dofinansowania.

Poradnik poruszania się po rynku pracy

Eksperci zgodnie twierdzą, że dojrzały pracownicy są doceniani przez pracodawców i stanowią ważny element zespołu. Jeśli jednak zdarzy się, że osoba w wieku okołoemerytalnym wypadnie z rynku pracy, to jej powrót jest niezwykle trudny. A przecież nic się nie zmieniło. To nadal ten sam fachowiec. Ten sam dobry kolega. Ten sam lojalny członek zespołu. Dlatego zapraszamy do poznania lub przypomnienia sobie podstawowych praw rządzących rynkiem pracy.

RYNEK PRACY – GDZIE TO JEST?

Na rynku pracy – tak jak na każdym innym rynku – podaż spotyka się z popytem i warunki kupna/sprzedaży podlegają cyklicznym zmianom. Jednak jest to jeden z tych segmentów, które zawsze w pewnym stopniu pozostają również pod wpływem decyzji politycznych.

Rynek pracy kiedyś

Czytelnicy *Vademecum* to osoby, które po raz pierwszy podejmowały zatrudnienie w latach 70. lub na początku lat 80. ubiegłego wieku. Ówczesny rynek pracy miał niewiele wspólnego ze współczesnym. Co do zasady, wyższe stanowiska zajmowali ludzie bardziej doświadczeni. Niewiele zależało od samego pracownika. Trudno było przygotować się lepiej do wejścia na rynek pracy. Nie było też korporacyjnego wyścigu szczurów ani zagrożenia, że po ukończeniu studiów, szkoły policealnej lub szkoły zawodowej nie znajdzie się zatrudnienia.

Orientacja we współczesnym rynku pracy

Oczywiście, nie jest uprawnione twierdzenie, że osoby w wieku 55+ nie potrafią poruszać się po rynku pracy, bo wchodziły na ten rynek w innych warunkach. Prawdopodobnie większość z Państwa kilka razy w życiu zmieniała pracodawcę. A może nawet sami Państwo brali udział w rekrutacji pracowników. Wydaje się jednak, że im większa świadomość wyzwań, jakie stawia rynek pracy, tym większe zainteresowanie nowościami i aktualnymi tematami. Jeszcze kilka lat temu mieliśmy w Polsce rynek pracodawcy. **Obecnie mówi się o rynku pracownika. To zupełnie inne warunki poszukiwania pracy.**

Rynek pracy to specyficzne miejsce handlu. Na targowisku miejskim sprzedający przywożą towar i wykładają go na stoły. Klient sprawdza, czy wystawiony towar jest zgodny z jego oczekiwaniami. Zdarza się też, że towar jest atrakcyjny, cena rozsądna, ale klient stworzył sobie w głowie zupełnie inny obraz i nie jest zainteresowany kupnem. Zapewne znają Państwo ze swojego życia wiele takich sytuacji.

Wracamy na rynek pracy. Kto na to wyjątkowe „targowisko” przychodzi z pieniędzmi i pewnym wyobrażeniem na temat tego, co chce kupić? Kupującym jest pracodawca. Kandydat na pracownika to sprzedawca. A skoro sprzedaje, to przyjrzyjmy się, jaki towar ma do zaoferowania, jak go „wykłada na ladę”, czyli prezentuje kupującemu.

Jak sprzedawać na rynku pracy

Sprzedający na rynku pracy oferuje swoją wiedzę, doświadczenie i umiejętności. Jednak nie można położyć na stole tego, co się wie i co się umie. Jak więc towar jest prezentowany na rynku pracy? Podstawowym sposobem jest opis. Zawiera się go w dokumentach rekrutacyjnych – w CV (czyli życiorysie zawodowym) oraz w liście motywacyjnym. Jeżeli kupujący zainteresuje się tak przedstawionym towarem, to może zaproponować spotkanie.

Z powyższego opisu wynika, jak ważne są informacje zawarte w dokumentach rekrutacyjnych.

Wróćmy na chwilę na miejskie targowisko. Przyszedliśmy kupić kalafior, który chcemy podać jako dodatek do mięsa. Jeśli nie znajdziemy kalafiora, a będzie ładna fasolka szparagowa, to kupimy fasolkę. Przychodzimy na targ z wyobrażeniem tego, co kupimy, ale przede wszystkim myślimy o celu tego zakupu. Z całą pewnością nie osiągniemy celu, jeżeli zdecydujemy się na zakup śliwek. A na rynku pracy? Pracodawca też ma pewne potrzeby i przygotowuje opis tego, co chce kupić, czyli ofertę pracy. Tak jak my nie kupimy śliwek, ale bez problemu zrezygnujemy z kalafiora na rzecz fasolki, tak pracodawca nie podejmie rozmów z osobami, które w dokumentach rekrutacyjnych nie przekonają go, że spełniają jego oczekiwania.

Dlatego odpowiedź na ofertę pracy powinna być spójna z tą ofertą. Nie ma sensu wysyłanie CV w jednakowej formie w odpowiedzi na różne oferty pracy. Trzeba przeanalizować ofertę bardzo uważnie, bo nic w niej nie znalazło się przypadkowo. Nasza odpowiedź powinna odnosić się do konkretnych wymagań i konkretnych warunków pracy. W dokumentach aplikacyjnych napiszmy, dlaczego zainteresowała nas ta oferta oraz przedstawmy korzyści dla pracodawcy z zatrudnienia nas. Ta transakcja musi być korzystna dla obu stron, bo to istotnie zwiększa szanse na dłuższą współpracę.

JAK SZUKAMY PRACY?

Odpowiedź na ofertę pracy to nie jest jedyny sposób na zdobycie zatrudnienia. Wydaje się nawet, że z punktu widzenia osoby dojrzałej nie jest to sposób najbardziej efektywny. Jaki sposób jest najkorzystniejszy zarówno dla pracownika, jak i pracodawcy? Odwołamy się do Państwa doświadczeń.

Załóżmy, że chcą Państwo wyremontować mieszkanie. Będą Państwo szukali dobrej ekipy. Dobrej, czyli jakiej? Takiej, która wykona pracę fachowo i możliwie szybko. Czy zamieszczenie ogłoszenia, np. w lokalnej gazecie, jest najlepszym rozwiązaniem? Z pewnością nie. Ekipy, które zgłoszą się w odpowiedzi na ogłoszenie, będą Państwo dokładnie sprawdzać. Dlatego większość z nas chętnie sięga po znanych fachowców. Jeżeli nie mamy takich kontaktów, to pytamy znajomych. Każde z tych rozwiązań jest lepsze niż szukanie fachowca z ogłoszenia, bo zmniejsza ryzyko, jakie podejmujemy, powierzając ekipie nasze mieszkanie.

Przedstawiony powyżej opis możemy łatwo odnieść do sytuacji pracodawcy, który poszukuje nowego pracownika. On też chce minimalizować ryzyko zatrudnienia niewłaściwej osoby. Dlatego najpierw sprawdza, czy w zespole nie ma odpowiedniej osoby. Może kogoś można awansować? Może ktoś jest zatrudniony na część etatu? Wszystkich tych ludzi pracodawca zna. Potrafi ocenić ich fachowość i wie, czy pasują do zespołu. Jeżeli nikogo odpowiedniego nie znajdzie, to szuka osób, których nie zna, ale znają je jego współpracownicy. Takie polecenie pracownika jest niezwykle ważne. Wiele firm wprowadza nawet specjalne systemy nagradzania pracowników za skuteczne polecanie kandydatów do pracy. Dopiero gdy te metody zawiodą, pracodawcy zwracają się

o pomoc do agencji zatrudnienia, przeglądają zebrane wcześniej dokumenty aplikacyjne lub przygotowują ofertę pracy.

Tymczasem kandydaci na pracowników często zaczynają poszukiwanie zatrudnienia od przeglądania ofert. W przypadku osób młodych, które dopiero wchodzi na rynek pracy, możliwości skorzystania z polecenia są mocno ograniczone. W przypadku osób, które mają za sobą już wiele lat pracy, są zapewne istotnie większe.

Dlatego warto powiedzieć swoim byłym współpracownikom o chęci utrzymania aktywności zawodowej. Być może któregoś dnia nowe obowiązki same odnajdą Państwa.

Warto też podejmować sporadyczną współpracę z nowymi podmiotami, np. krótkie umowy zlecenia. Im więcej osób pozna Państwa jako fachowców, tym łatwiej będzie wybierać w ofertach współpracy.

JAKIMI PRACOWNIKAMI SĄ OSOBY DOJRZAŁE?

Poszukiwanie nowych form aktywności zawodowej będzie zapewne związane ze zwróceniem się z opiniami, jakie na temat osób dojrzałych mają pracodawcy.

Pracodawcy o pracownikach 50+

Przedstawimy Państwu wnioski badania „Rynek pracy a osoby bezrobotne 50+. Bariery i szanse” wykonanego przez Ipsos Polska na zlecenie Akademii Rozwoju Filantropii w Polsce.

Na pytanie: *Jakie są ograniczenia/minusy pracowników w wieku 50+?* odpowiadali przedstawiciele firm i instytucji.

Jako największy minus wskazano stan zdrowia. Kolejne ograniczenie to tradycyjny sposób myślenia/ brak kreatywności. Równie istotnym problemem była niechęć do zdobywania kwalifikacji. Takie samo znaczenie przypisano nawykom.

Jeżeli będą Państwo mieli świadomość, że są na rynku pracy oceniani również jako przedstawiciele grupy 50+, to łatwiej będzie przygotować się na spotkania z pracodawcami.

Jak odpowiedzieć na obawy pracodawcy?

Z wyjątkiem sytuacji zdrowotnej, żaden inny minus nie znalazł dużej liczby osób, które zaznaczyły daną odpowiedź. Prawdą jest, że wraz z wiekiem zdrowie daje coraz bardziej o sobie znać. Ustawodawca wprowadził rozwiązania, które sprawiają, że pracodawca ponosi mniejsze koszty zwolnień lekarskich dojrzałych pracowników niż to ma miejsce w przypadku młodszych osób (opisaliśmy to rozwiązanie obszerniej w drugim rozdziale *Vademecum*). Warto również wskazać pracodawcy swoje zamiłowanie do aktywności, w tym np. do sportu, co potwierdzi starania o utrzymanie dobrej kondycji zdrowotnej.

Bez problemu poradzą sobie Państwo z wątpliwościami dotyczącymi kreatywności czy chęci zdobywania nowych kwalifikacji. Warto przygotować się na poruszenie tych tematów. Wspomniana opinia nie wynika przecież ze stosunku pracodawcy do konkretnej osoby, ale z powszechnego postrzegania osób dojrzałych na rynku pracy.

Na marginesie możemy tylko dodać, że niesprawiedliwych opinii o młodych osobach na rynku pracy też pojawia się bardzo dużo. Tak jak o zatrudnianych kobietach. **Żadna dyskryminacja na rynku pracy nie jest dozwolona** i gdyby przebieg rozmowy z pracodawcą upoważniał Państwa do stwierdzenia, że są Państwo traktowani w inny sposób ze względu na wiek, to warto to głośno powiedzieć.

Ważne, że spora część respondentów wskazała, że nie widzi żadnych minusów/ograniczeń.

Dobre praktyki utrzymania aktywności zawodowej

Mamy świadomość, że sytuacja zawodowa, rodzinna i zdrowotna każdego z Państwa jest inna, jedyna, niepowtarzalna. To wszystko powoduje, że po obraniu swojego kursu na utrzymanie aktywności zawodowej, każdy będzie działał w indywidualnie dobranym tempie i zakresie. Wszystkim życzymy sukcesu i radości z osiągnięcia celu.

Zdajemy sobie jednak sprawę z tego, że po drodze mogą pojawić się trudności i nieprzewidziane zwroty akcji. W takich sytuacjach łatwo się poddać. Dlatego przygotowaliśmy dla Państwa opisy kilku dobrych praktyk utrzymania aktywności zawodowej.

Prezentujemy inicjatywy, które sprawiły, że innym się udało. Osoby, o których piszemy, podjęły działalność gospodarczą w wieku dojrzałym, zaangażowały się w działania lokalnych organizacji, włączyły w prace przedsiębiorstwa społecznego. Niech te przykłady utwierdzą Państwa w przekonaniu, że warto spróbować. Wszyscy mamy szansę zaangażować się w pracę, która daje satysfakcję, jest zgodna z naszymi potrzebami i oczekiwaniami oraz stanowi źródło dodatkowych dochodów.

Trzymamy kciuki za Państwa sukces. Powodzenia!

INKUBATOR DOJRZAŁEJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

(województwo mazowieckie)

Projekt „Inkubator dojrzałej przedsiębiorczości” był realizowany kilka lat temu w ramach ówczesnego Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Był to jeden z licznych projektów wspierających osoby zainteresowane podjęciem działalności gospodarczej. Jednocześnie był to projekt wyjątkowy, bo wszechstronnie dostosowany do potrzeb i możliwości osób dojrzałych. Pomysłodawcą takich działań było partnerstwo złożone z Fundacji Fundusz Współpracy oraz Fundacji Promocji Inicjatyw Społecznych POLPROM.

Istotną cechą Inkubatora było zaplanowanie działań z uwzględnieniem potrzeb edukacyjnych osób w wieku 50+. Wszystkie zajęcia były dla tej grupy uczestników maksymalnie przydatne. Z zasad uczenia się osób dojrzałych wynika,

że organizatorzy zajęć powinni zapewnić uczestnikom udział np. w ustalaniu programu czy wyborze metod. To sprawia, że osoba dojrzała uczy się, a nie jest uczona. Ważne jest też wykorzystanie doświadczenia uczestników, bo pozwala skierować dyskusję na zagadnienia bardzo praktyczne. Również fakt, że w Inkubatorze była grupa jednorodna wiekowo i prowadzący nie odbiegali istotnie wiekiem od uczestników zapewniał duży komfort psychiczny i sprzyjał budowaniu poczucia przynależności do społeczności projektowej.

Jeśli będą Państwo uczestniczyć kiedyś w zajęciach edukacyjnych, to warto upewnić się, że zostały one przygotowane z uwzględnieniem powyższych zasad. Efekt takiego kształcenia potwierdzi, że warto było dłużej poszukać instytucji szkoleniowej, która ma specjalną ofertę dla osób dojrzałych.

Biuro Inkubatora było otwarte i każdy mógł skorzystać z jego wyposażenia. Dostępna była biblioteczka przedsiębiorcy. Na chętnych czekały stanowiska komputerowe i sprzęt biurowy. Można było poczęstować się kawą lub herbatą i porozmawiać z innymi uczestnikami.

W przypadku Inkubatora o efektach najlepiej świadczą opinie sformułowane przez uczestników. Poniższe cytaty przytaczamy za wydawnictwem „Inkubator dojrzałej przedsiębiorczości – klucz do sukcesu osób 45+”.

„Pośród różnych programów szkoleniowo-doradczych, w ramach których można było uzyskać wsparcie w postaci jednorazowej dotacji, był Inkubator dojrzałej przedsiębiorczości, który wybrałam z uwagi na możliwość spotkania ludzi w moim wieku, borykających się z podobnymi, jak moje, trudnościami.”

„Bez projektu prowadzonego przez Inkubator dojrzałej przedsiębiorczości moja firma prawdopodobnie w ogóle by nie powstała... Na podkreślenie zasługuje przy tym bardzo dobra atmosfera stworzona w projekcie przez zespół prowadzący.”

„Inkubator jest dla mnie miejscem skupiającym ludzi pozytywnego myślenia, wzajemnej życzliwości i nadziei. Ten klimat towarzyszył mi przez cały okres szkoleń i później podczas konsultacji oraz pierwszych miesięcy prowadzenia działalności. Znalazłem w końcu czas, miejsce i ludzi, którzy pomogli mi urzeczywistnić moje plany i marzenia.”

Mamy nadzieję, że powyższe informacje utwierdziły Państwa w przekonaniu, że na sukces nigdy nie jest za późno. I mogą Państwo dać sobie szansę na spełnienie marzeń o własnej firmie. Dzisiaj, gdy przepisy dotyczące zwolnień i ulg w płaceniu składek ZUS są dużo bardziej przyjazne dla osób rozpoczynających działalność, z pewnością warto spróbować.

CENTRUM INICJATYW SENIORALNYCH

(Poznań)

Centrum Inicjatyw Senioralnych zostało powołane uchwałą Rady Miasta Poznania. Jednak inicjatywa wyszła od Miejskiej Rady Seniorów. Taka ścieżka wypracowywania lokalnych rozwiązań wspierających osoby dojrzałe została sprawdzona już w różnych środowiskach. Okazuje się, że osoby w wieku 60+ doskonale potrafią nazwać swoje oczekiwania oraz wspólnie działać dla ich zrealizowania.

Rada seniorów funkcjonuje na podstawie ustawy o samorządzie gminnym (art. 5c). Rada gminy, z własnej inicjatywy lub na wniosek zainteresowanych środowisk, może utworzyć gminną radę seniorów, która ma charakter konsultacyjny, doradczy i inicjatywny. To oznacza, że reprezentanci środowiska osób dojrzałych i organizacji, które działają na rzecz tej grupy mieszkańców, mogą występować z różnymi propozycjami i powinni wyrażać opinie o działaniach, które mogą mieć znaczenie dla jakości życia osób dojrzałych.

To od Państwa samych i Państwa rówieśników żyjących w danym środowisku lokalnym zależy, czy również w kwestiach dotyczących utrzymania aktywności zawodowej realizowane będą ciekawe projekty. Zachęcamy do aktywności w środowisku lokalnym, która ułatwi Państwu obranie właściwego kursu na aktywność zawodową.

Warto być aktywnym i mobilizować innych do bycia aktywnym.

PRACA DLA SENIORA

(Tychy)

To, że Rada Seniorów może skutecznie działać na rzecz przybliżania rynku pracy osobom dojrzałym, potwierdzają doświadczenia Powiatowego Urzędu Pracy

w Tychach. Właśnie z inicjatywy miejscowej Rady został przygotowany i wdrożony program „Praca dla seniorów”.

Realizacja tego programu rozpoczęła się pod koniec 2017 roku. Uczestnicy biorą udział w trzydniowych zajęciach dotyczących wiedzy i umiejętności potrzebnych do aktywnego poszukiwania pracy. Pośrednik pracy współpracuje z pracodawcami w celu pozyskania ofert pracy atrakcyjnych dla tej grupy osób.

Zrealizowano już trzy edycje programu. Zajęcia cieszą się dużym zainteresowaniem. Co więcej, inicjatywa Powiatowego Urzędu Pracy w Tychach została dobrze przyjęta również przez pracodawców. Firma Lear Corporation przygotowała ofertę kierowaną do seniorów. Specjalna ulotka jednoznacznie wskazuje, że jest to propozycja pracy dla osób, które osiągnęły wiek emerytalny. Pakiet Senior przygotowany przez tego pracodawcę daje osobom dojrzałym możliwość skorzystania w ciągu roku z dwóch dodatkowych dni urlopu wypoczynkowego i z poszerzonego pakietu prywatnej opieki medycznej oraz gwarantuje zatrudnienie na jedną zmianę. Możliwości aplikowania są również przyjazne osobom starszym.

Tyskie doświadczenia potwierdzają, że jeżeli osoby zainteresowane uzyskaniem wsparcia określą swoje oczekiwania i wystąpią z inicjatywą, to są duże szanse, że znajdą w instytucjach i organizacjach sojuszników, którzy profesjonalnie odpowiedzą na te potrzeby.

AKTYWNY SENIOR

(Mława)

Stowarzyszenie na Rzecz Wspierania Aktywności Seniorów AS jest przedsiębiorstwem społecznym, czyli podmiotem ekonomii społecznej. Jego znakiem rozpoznawczym jest skrzat Helpik – lalka, którą szyją seniorki. Pomysł zaczął się od dostrzeżenia problemu społecznego. Z Mławy do pracy w innych krajach wyjechało dużo młodych osób. Samotność stała się problemem dojrzałych rodziców. Dlatego postanowiono organizować atrakcyjne zajęcia dla osób dojrzałych. Już na pierwsze spotkania przychodziło bardzo dużo chętnych a zgłaszane potrzeby były tak różnorodne, że powstał problem finansowania działalności. Dlatego postanowiono szyc skrzaty i je sprzedawać. Tak zarobione pieniądze są przeznaczane na organizację wycieczek, pielgrzymek, zakup

opału na zimę itp. Duży sukces sprzedaży sprawił, że można było organizować i finansować coraz więcej działań. A apetyt rośnie w miarę jedzenia... Skoro o apetycie mowa, to należy wspomnieć o uruchomionej restauracji, w której można zjeść prawdziwe babcine potrawy przygotowywane według domowych receptur. To właśnie przedsiębiorstwo społeczne działające dla seniorów.

Z całą pewnością mają Państwo swoje talenty, które można wspólnie wykorzystać do podjęcia ciekawej działalności gospodarczej. Przykład z Mławy pokazuje, że to może się udać, a podjęte działania mogą zaangażować bardzo dużą grupę osób.

Jak obraliśmy kurs na utrzymanie aktywności zawodowej?

W niniejszej publikacji wybraliśmy część informacji zamieszczonych w elektronicznej wersji *Vademecum* dostępnej na www.vademecumrynkupraczy.pl. Internetowe opracowanie jest bardziej obszerne, co pozwoliło nam na pogłębienie niektórych tematów i odniesienie się do pewnych szczegółowych sytuacji.

Zamiarem zespołu redakcyjnego nie było przygotowanie dla Państwa dokładnej mapy z wyznaczonym konkretnym kursem. Dajemy za to każdemu z Państwa koło sterowe, które pojawiło się na okładce broszury.

Każdy z Czytelników wie, z jakiego portu wyrusza. Czy to jest miejsce pracy, które chciałby utrzymać jak najdłużej po osiągnięciu wieku emerytalnego? Czy chce poszukać nowej pracy? Czy może doświadczył już niepowodzeń w poszukiwaniu pracy?

Każdy z Czytelników wie też, do jakiego portu chce płynąć. Czy ster trafia do rąk osoby, która nie ma poważnych ograniczeń zdrowotnych i rodzinnych, czy może aktywność zawodową trzeba połączyć ze specyficznymi możliwościami? Czy dobry pomysł na aktywność to własna firma, czy może praca etatowa?

I wreszcie, każdy z Czytelników wie, jaka podróż będzie dla niego prawdziwą przygodą. Czy lubi działać samodzielnie (np. we własnej firmie)? Czy w grupie czuje się bezpieczniej (np. przedsiębiorstwo społeczne)? Czy oczekuje stabilności (np. praca na część etatu)? Czy może dobrze czuje się w działaniach akcyjnych (np. praca w organizacji pozarządowej)? To Państwo wybierają właściwy kurs. Prosimy tylko o korzystanie z oferty sprawdzonych partnerów – nie wybierajcie się Państwo w podróż z piratami. Osoby dojrzałe często padają ofiarą różnych pośredników, którzy nie działają zgodnie z prawem.

Mamy nadzieję, że umożliwiliśmy Państwu zorganizowanie przyjemnej podróży do aktywności zawodowej. A kto nam pomógł w realizacji tego zadania?

Vademecum rynku pracy to część innowacyjnego rozwiązania opracowanego przez Fundację Promocji Inicjatyw Społecznych POLPROM w ramach projektu grantowego Wiosenny Inkubator Innowacji, który realizuje Stowarzyszenie Wiosna w partnerstwie z Uniwersytetem Jagiellońskim.

Bardzo dziękujemy za stworzenie nam warunków do testowania innowacji i mamy nadzieję, że opinie Czytelników *Vademecum* potwierdzą, że niniejsza publikacja jest przydatna i opracowana w sposób przyjazny dla osób dojrzałych.

www.vademecumrynkupracy.pl

Fundacja Promocji Inicjatyw Społecznych

www.polprom.org.pl

www.rynekpracy.wiosna.org.pl/inkubator

Vademecum rynku pracy

Osiągnięcie wieku emerytalnego to dobry moment na zastanowienie się nad swoją karierą zawodową. Nie muszą Państwo wybierać, czy nadal wykonywać dotychczasową pracę, czy pobierać emeryturę. Prawdziwy wybór polega na dopasowaniu wykonywanych zadań do Państwa potrzeb i marzeń.

Ta publikacja zawiera wiele interesujących informacji o różnych formach aktywności zawodowej i została przygotowana specjalnie dla osób dojrzałych.

Zapraszamy do lektury i obrania razem z nami kursu na utrzymanie aktywności zawodowej.

www.vademecumrynkupracy.pl

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

